

การอนุรักษ์และพัฒนา รำฉุยฉายนางยูปของชาวบ้านในจังหวัดนครศรีธรรมราช
Conservation and Development of Chuichai Nang Yubon of Villagers in Nakhon Si Thammarat Province

ธีรวัฒน์ ช่างสาน*

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

Teerawat Changsan*

Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องการอนุรักษ์และพัฒนา รำฉุยฉายนางยูปของชาวบ้านในจังหวัดนครศรีธรรมราชมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อหาแนวทางการอนุรักษ์รูปแบบการรำฉุยฉายนางยูปของละครชาวบ้านในจังหวัดนครศรีธรรมราช 2) เพื่อพัฒนาชุดการแสดงรำฉุยฉายนางยูปของชาวบ้านในจังหวัดนครศรีธรรมราชให้เป็นชุดการแสดงที่สมบูรณ์สวยงามนำออกแสดงได้อย่างเหมาะสมสำหรับเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของคนในจังหวัดนครศรีธรรมราชในโอกาสต่อไป การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยและพัฒนา กลุ่มตัวอย่างการศึกษาคือนักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ ศิลปิน และกลุ่มนักศึกษาสาขานาฏศิลป์และการแสดง มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้างในกลุ่มวิทยากร การสังเกตแบบมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนา รำฉุยฉายนางยูปของชาวบ้าน ใช้การวิพากษ์จากผู้เชี่ยวชาญและการเก็บแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เข้าชมตาม แบบมาตราส่วนประมาณค่า 1-5 ของลิเคอร์ท์ ในกลุ่มตัวอย่างเพื่อการพัฒนา

รำฉุยฉายนางยูปเป็นการรำประกอบการแสดงละครในเรื่องอิเหนาตอนตัดดอกไม้ฉายกริชของละครผู้หญิงเจ้าพระยานคร ช่วงต้นกรุงรัตนโกสินทร์ แนวทางการอนุรักษ์นั้นมุ่งเก็บบทร้องของเก่าแบบตัด คือการร้องฉุยฉาย 1 เที้ยวและร้องแม่ศรี 1 เที้ยว ทำรำมี 17 ท่า คือท่าฉุยฉาย ท่าจะไปไหนหนอย ท่าลอยชาย ท่าสำออง ท่าย่างกราย ท่าลอยชายเทียวประพาส ท่าแฉ่งน้อย ท่าแซมซ้อยสายสวาท ท่าถือพวงพุดชชาติ ท่าวิลาศไปเออย ท่าแม่ศรีเออย ท่าแม่ศรีการะเกด ท่าเทียวชมปทุมเมฆ ท่ายังสะสุกุล ท่าเดินทางมากกลางทุ่งพง ท่าเก็บดอกมะยม และท่าบรรจงตัดเออย จากนั้นได้พัฒนาบทร้องใหม่ เป็นฉุยฉายแบบเต็มคือร้องฉุยฉาย 2 เที้ยว และร้องแม่ศรี 2 เที้ยว พัฒนาเครื่องแต่งกายตามแบบละครผู้หญิงเจ้าพระยานคร มี กำไลข้อเท้า ผ้าถุง เข็มขัด ผ้าสไบ กรองคอ กำไลข้อมือ จี๊นาง กระบังหน้า และดอกไม้ทัด การพัฒนาทำรำใช้หลักการทางการแสดงนาฏศิลป์ไทย นาฏยศัพท์ ภาษาท่าทาง การตีบท มีท่าเตรียม ท่าออก ทำรำแบ่งเป็น 2 ช่วง รำแม่ศรี 2 ช่วง ท่าเพลงเร็ว และท่าลา

ผลการวัดความพึงพอใจของผู้ชมอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.51 พึงพอใจต่อ บทร้องไพเราะ การแต่งกายสวยงามถูกต้องตามหลักของการแสดง เห็นถึงการพัฒนาอย่างถูกต้อง เหมาะกับการเป็นชุดการแสดงทางวัฒนธรรม ทำรำสวยงามตามหลักนาฏศิลป์ไทย และสามารถไปใช้ได้ในกิจกรรมสังคม

คำสำคัญ : การอนุรักษ์และพัฒนา ฉุยฉายนางยูป

Abstract

The research entitled “Conservation and Development of Chuichai Nang Yubon of Villagers in Nakhon Si Thammarat Province” was aimed at 1) searching for some guidelines to conserve the dance patterns of Chuichai Nang Yubon of villagers in Nakhon Si Thammarat province and 2) developing a completed set of costume for the dancers of the new Chuichai Nang Yubon to perform in various occasions as one of local cultural heritage. The sampling group included academics, experts, an artist, and university students from Performing Arts Program, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University. The data were collected by using structured in-depth interview with groups of academics, experts and an artist, using participant observations with group of villagers, and using criticism from professionals and Likert-scale questionnaire with groups of students and audiences who come to see the show. Traditionally, Chuichai Nang Yubon was created as part of “Inao Play” in episode namely “Tat dokmai chai krit” which used to perform also in the female dance drama of Nakhon Si Thammarat during the early Rattanakosin period. To conserve that type of the traditional plays, only singing part and shorten of some parts were kept such as Chuichai Dance, the lyric of “chuichai” and “mae si” would be sung for one round with 17 dance patterns: “tha chuichai”, “tha cha pai nai noi”, “tha loichai”, “tha sam-ang,” “tha yang krai”, “tha loichai thiao praphat”, “tha naengnoi”, “tha chaemchoi saisawat”, “tha thue phuang phutthachat”, “tha wilat pai oei”, “tha mae si oei”, “tha mae si karaket”, “tha thiao chom pathum met”, “tha yang sa su kun”, “tha doenthang ma klang thung phong”, “tha kep dok mayong” and “tha banchong that oei”. At the present time, the dance is developed into a complete set of a new “Chuichai Dance”. After the new version of “Chuichai Dance” was developed, the lyric of “chuichai” and “mae si” were also adjusted to sing for two rounds, instead of one as in the traditional dance. Moreover, the costumes were also developed for better suit to the female dance drama of Nakhon Si Thammarat. The new dance patterns comprised of “kamlai kothao” “phanung” “khemkhat” “pha sabai krong kho” “kamlai khomue” “chi nang” “krabang na” and “dokmai that” To develop new steps and other components of the dance, the principle of Thai traditional performing art choreography is used. The audience’s satisfaction from questionnaire was shown in the high level (mean= 4.51) comprise of beautiful lyric, gorgeous costumes, and elegant dance steps which can be performed in various social occasions.

Keyword: Chuichai Nang Yubon, development

บทนำ

วัฒนธรรมทางการแสดงในจังหวัดนครศรีธรรมราชเมื่อต้นกรุงรัตนโกสินทร์ มีปรากฏหลายชนิด ทั้งศิลปะการเล่นเงาคือการใช้วัสดุประเภทหนังมาฉลุสลักกลวดลายเป็นคนสัตว์ สิ่งของ นำเสนอผ่านแสงให้เงาทาบจอผ้าเรียกหนังตะลุง ศิลปะการรำรำที่ใช้ผู้แสดงที่มีความสามารถทั้งการร้อง การรำ โดยใช้ดนตรีประเภทเครื่องตีให้จังหวะที่รุกเร้าสนุกสนานชวนติดตามเรียกโนรา ศิลปะการแสดงที่ผู้แสดงสวมบทบาทเป็นชาวต่างชาติมาจากเมืองมลกตา เข้ามาทางจังหวัดตรังและมาสร้างสัมพันธ์ไมตรีกับเจ้าเมือง ได้ภรรยาเป็นหญิงสาวชาวไทยนามยาหยี ร้องเล่นประกอบการบรรเลงประกอบการตีระฆังนาเรียกว่าลิเกป่า

การแสดงราชสำนักในรูปแบบละครผู้หญิงเจ้าพระยานครศรีธรรมราชก็มีปรากฏด้วยเช่นเดียวกัน สวรรณยา วัณวัฒน์ (2539) ชี้ว่าเมืองนครศรีธรรมราชมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับทางเมืองหลวง ในสมัยพระเจ้ากรุงธนบุรีถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเริ่มตั้งแต่เจ้าพระยานครศรีธรรมราช (หลวงนายสิทธิหนู) ได้ถวายธิดาทำราชการในสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีจากนั้นก็มีความสัมพันธ์แลกเปลี่ยนด้านการแสดงกันมาโดยตลอด เมืองนครศรีธรรมราชได้ส่งการแสดงมาร่วมเฉลิมฉลองในกรุงธนบุรีด้วยนอกจากนี้ยังมีการส่งครูละคร เครื่องแต่งกายละครมายังเมืองนครศรีธรรมราชหรือเมื่อมีงานสำคัญในเมืองหลวง ละครผู้หญิงของเจ้าพระยานครศรีธรรมราชได้มีโอกาสร่วมแสดงในงานนั้นจึงสันนิษฐานได้ว่าละครผู้หญิงของเจ้าพระยานครศรีธรรมราช

สุมนมาลย์ นิมเนตทิพันธ์ (2543, 100-101). ยืนยันที่มาของละครผู้หญิงเจ้าพระยานครศรีธรรมราชพร้อมด้วยวงศวานบัวไพร่และคณะอพยพเข้าอยู่ในกรุงธนบุรีราวปี พ.ศ.2329 เมื่อพระเจ้าบรมวงศ์ พระเจ้าหลานเธอในสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีซึ่งครองเมืองนครศรีธรรมราชที่วงศ์ดลจึงโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเจ้านครฯ เป็นพระเจ้าแผ่นดินเมืองนครศรีธรรมราช ให้รับพระราชโองการไปครองเมืองนครศรีธรรมราช และให้มีละครผู้หญิงเจ้าพระยานครตามแบบแผนครั้งกรุงศรีอยุธยา หรือแม้ต่อมาในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ผู้อื่นนอกจากพระเจ้าแผ่นดินจะมีละครผู้หญิงขึ้นไว้ในราชสำนักไม่ได้

ละครผู้หญิงเจ้าพระยานครคงเล่นแบบเดียวกับละครในสมัยกรุงศรีอยุธยา มีหลักฐานยืนยันว่า ในรัชกาลพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ มีการแสดงละครผู้หญิงแล้ว ซึ่งเรียกว่า ละครใน ละครผู้หญิงอาจเกิดขึ้นก่อนหน้านี้นี้ แต่คงจะไม่ก่อนสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช เพราะถ้ามีละครผู้หญิงลาอุแบร์ก็น่าจะจะได้เคยดูและคงจะได้บันทึกไว้ ภายหลังรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์มหาราชมาจนถึงสมัยพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ อาจมีตอนใดตอนหนึ่งที่พระเจ้าอยู่หัวบรมโกศโปรดทอดพระเนตรละคร จึงทรงพระราชดำริให้ผู้หญิงในวังแสดงละครถวาย และอาจเป็นได้ว่าละครผู้หญิงเกิดขึ้นในสมัยพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศนั่นเอง เพราะมีช่วงเวลายาวกว่า 3 รัชกาลก่อน ทั้งยังเป็นสมัยที่บ้านเมืองสงบ และพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศก็โปรดการเล่นละครอยู่ด้วย และ คงจะรุ่งเรืองเพียงสมัยพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศเพียงรัชกาลเดียว เพราะปรากฏว่าสมัยต่อมา เมื่อพระเจ้าเอกทัศมีพระราชประสงค์จะทอดพระเนตรละคร ต้องหาละครผู้ชายเข้าไปเล่นถวายแสดงว่าละครในประจำราชสำนักเล่นถวายไม่ได้ ด้วยเหตุอย่างใดอย่างหนึ่ง ประจวบกับการเสียกรุงศรีอยุธยาแก่พม่าเมื่อ พ.ศ. 2310 ละครในก็กระจัดกระจายไปบ้างถูกพม่ากวาดต้อนไปบ้าง (สุมนมาลย์ นิมเนตทิพันธ์. 2543 : 129)

จากที่กล่าวทำให้เห็นว่ารูปแบบการแสดงทางวัฒนธรรมของจังหวัดนครศรีธรรมราช นั้นมีอย่างน้อย 2 รูปแบบ คือ รูปแบบราชสำนัก คือการเล่นหน้าพระที่นั่งหรือที่ประทับเจ้าเมืองอย่างที่เห็นเป็นรูปธรรม คือการเล่นละครผู้หญิงของเจ้าพระยานครศรีธรรมราช ที่เมื่อตรวจสอบพบว่าการแสดงดังกล่าวนี้ น่าจะมีรูปแบบองค์ประกอบเช่นเดียวกับละครผู้หญิงของหลวง โดยมีจุดมุ่งหมายในการแสดงเพื่อประดับอิสริยยศ คู่บารมีแก่เจ้าพระยานครศรีธรรมราช เพื่อรับเสด็จพระเจ้าแผ่นดิน ต้อนรับชาวต่างชาติ เพื่อความบันเทิงภายในวัง และ

เพื่อเฉลิมฉลองเมื่อมีงานสำคัญสรวรรณยา วยวัฒน์ (2539) และการแสดงของชาวบ้าน เช่น โนรา ลิเกป่า หนึ่งตะลุง ซึ่งชาวบ้านในท้องถิ่นและชุมชนให้แสดงและเล่นกันเพื่อความบันเทิงหลังเสร็จสิ้นภารกิจหลักสำคัญ ของตนเองแล้วมารวมตัวกันเล่นเพื่อความบันเทิง และเมื่อหลังรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ในจังหวัด นครศรีธรรมราชก็มีการแสดงที่ตกค้างจากวังมาอยู่ตามกลุ่มบ้านต่าง ๆ ในชุมชนด้วย

ผู้วิจัยสำรวจชุมชนของจังหวัดนครศรีธรรมราช ที่อำเภอสิชล พบนางประเสริฐ คิตดี อายุ 88 ปี ท่านบอกว่าท่านเป็นลูกสาวของคุณยายพร้อม พันธชาติ ศิลปินนางละครตัวพระ ตัวนาง ของละครผู้หญิง เจ้าพระยานคร ยุคสุดท้ายก่อนยกเลิกวัง ท่านสามารถรำฉุยฉายนางยุบลได้เพราะได้รับการต่อท่ารำจากคุณแม่ เพื่อใช้แสดงต้อนรับอาคันตุกะที่มาเยือนโรงเรียนการอาชีพนครศรีธรรมราช ขณะที่ท่านกำลังศึกษาเล่าเรียนอยู่ ผู้วิจัยถามต่อว่าฉุยฉายนางยุบลเป็นอย่างไร ท่านอธิบายว่าเป็นการแสดงที่อยู่ในการแสดงละครผู้หญิง เจ้าพระยานครเรื่องอิเหนา ตอนตัดดอกไม้ ที่คุณแม่พร้อมใช้แสดงในวังเจ้าพระยานคร ท่านยังจำได้ดี(นาง ประเสริฐ คิตดี. 2559. สัมภาษณ์, มีนาคม : 15) จากประสบการณ์ของผู้วิจัยที่ศึกษาเล่าเรียนการแสดง นาฏศิลป์อย่างน้อย 35 ปี ยังไม่เคยเห็นการแสดงรำฉุยฉายนางยุบล และมั่นใจยิ่งขึ้นเมื่อได้ตรวจสอบที่กรม ศิลปากรว่าการแสดงดังกล่าวนี้ไม่มีในกรมศิลปากรโดยเฉพาะในละครในเรื่องอิเหนาตอนตัดดอกไม้อายกริชไม่ มีการรำฉุยฉายดังกล่าว(นายชวลิต สุนทรานนท์. 2559. สัมภาษณ์, พฤศจิกายน : 12)

ปี 2559 ผู้วิจัยให้นักศึกษาสำรวจชุมชนโดยเน้นตรวจสอบเกี่ยวกับบริบทของการแสดงละคร ผู้หญิงเจ้าพระยานครศรีธรรมราช ผ่านการวิจัยพบว่าปัจจุบัน ผลการวิจัยการเปรียบเทียบท่ารำเพลงแม่บทของ ละครผู้หญิงเจ้าพระยานครกับท่าแม่บทฉบับกรมศิลปากร พบว่าท่าแม่บทแบบละครผู้หญิงเจ้าพระยานครมี อยู่จริงและใช้แสดงได้จริงในจังหวัดนครศรีธรรมราช และมีความแตกต่างกับการรำแม่บทฉบับกรมศิลปากรใน บางประเด็นของท่ารำ และรายงานการวิจัยเรื่องเครื่องแต่งกายละครผู้หญิงเจ้าพระยานคร,(เจนจิรา ชวัญทอง และคณะ, 2559 : บทคัดย่อ) พบว่าเครื่องแต่งกายละครผู้หญิงเจ้าพระยานครมีรูปแบบใกล้เคียงกับเครื่องแต่ง กายศิลปะละครใน สามารถแบ่งลักษณะของเครื่องแต่งกายได้ 3 ลักษณะ คือ ศิราภรณ์ เครื่องประดับศีรษะ ของตัวละคร พัตรภรณ์ เสื้อผ้าเครื่องแต่งกายของตัวละคร และถนิมพิมพ์พากร เครื่องประดับร่างกายของตัว ละคร มีอยู่จริงในจังหวัดนครศรีธรรมราช มีลักษณะที่สวยงามสมบูรณ์แบบเหมาะแก่การใช้ประกอบการแสดง และรายงานการวิจัยเรื่องรำฉุยฉายนางยุบลแบบละครผู้หญิงเจ้าพระยานคร ที่กล่าวอ้างนี้เป็นเครื่องยืนยันว่า ละครผู้หญิงเจ้าพระยานครเคยมีบทบาทที่เด่นชัดในจังหวัดนครศรีธรรมราช จึงเป็นสิ่งที่น่าเชื่อถือว่ารำฉุยฉาย นางยุบลของคุณยายประเสริฐ คิตดีน่าจะยังมีอยู่จริง

ธีรวัฒน์ ช่างसान (2552 : 6) “ฉุยฉาย” เป็นค่านาม หมายถึง ชื่อเพลงร้อง และท่ารำชนิดหนึ่ง และถ้าเป็นคำวิเศษณ์ หมายถึง เดินกริดกราย เมื่อเป็นการแสดงฉุยฉายเป็นประเภทของนาฏศิลป์ไทยชุดหนึ่ง ที่มีลีลาเยื้องกรายมักใช้ในการรำเดี่ยวการรำแสดงถึงอุปนิสัยของตัวละครโดยเน้นลักษณะบุคลิกภาพเฉพาะ อย่างอวดโฉมอันงดงามขณะที่รำด้วยความภาคภูมิใจที่สามารถแปลงกาย อย่างสวยงามละเมียดละไมไม่มี ท่วงทีจรตกริดกรายในลักษณะต่าง ๆ เช่น เดินลอยชาย เจ้าชู้กรุ่มกริมตามบทขับร้องโดยมี ปีในเป่าเสียน เสียงขับร้อง มีปรากฏทั้งในการแสดงโขน ละคร ทั้งยังใช้ประกอบการแสดงบทบาทของตัวละครทุกประเภท

ประวัติการรำฉุยฉายไม่มีปรากฏในสมัยสุโขทัย แต่มาพบในบทละครสมัยกรุงศรีอยุธยา จน มาถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ตั้งแต่เบื้องต้นมานั้นไม่ปรากฏนักวิชาการอ้างว่าหลักฐานพอแสดงให้เห็นการ เปลี่ยนแปลงอยู่บ้างว่าเพลงฉุยฉายเป็นเพลงสองชั้นมีมาแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นเพลงทำนองซ้ำส่วนเพลงแม่ ศรีนั้น เป็นเพลงเร็วที่ร้องให้เจ้ามาเข้าทรง แต่เพราะเหตุใดเพลงสองเพลงนี้จึงมารวมเข้าเป็นชุดเดียวกัน และ ประกอบการพ้อนรำแบบฉุยฉายยังคงค้นไม่พบ การขับร้องต้องร้องเพลงฉุยฉายก่อนแล้วจึงมาถึงเพลงแม่ศรี เมื่อ ร้องหมดคำหนึ่ง ปีจะเป่าว่าเนื้อเลียนแบบคำร้องว่ากันว่าผู้เป่าได้ชัดถ้อยชัดคำราวกับเสียงร้องมากที่สุด

นับเป็นผู้ชำนาญการเป่าปี่มากที่สุดทีเดียว ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ปรากฏมีบทรำกึ่งไม้เงินทองที่ทรงพระราชนิพนธ์ขึ้นสำหรับให้ตัวพระใช้รำเบิกโรงละครใน และยังมีพระราชนิพนธ์อีกหนึ่งบทสำหรับตัวนางเข้าใจว่า คือบทอุบายสองนางเนื้อเหลืองที่ครูลมุล ยมะคุปต์และครูเฉลย สุขะวณิช ได้รับถ่ายทอดมาจากเจ้าจอมละม้ายในรัชกาลที่ 5 กรมศิลปากร. (2551 : 45). จึงมีความเป็นไปได้มากกว่าในยุคปลายของละครผู้หญิงเจ้าพระยานคร สมัยรัชกาลที่ 4 อาจจะมีการรำอุบายนางยุบลอยู่ในคณะนักแสดงละครผู้หญิงเจ้าพระยานครเพราะเป็นสิ่งที่น่าจะเป็นภูมิปัญญาของชาวบ้านในจังหวัดนครศรีธรรมราชในสมัยนั้น

สารานุกรมไทยฉบับเยาวชน. (2553). เพิ่มเติมเป็นความรู้ว่าภูมิปัญญาชาวบ้าน หมายถึงความรู้ ซึ่งเรียนรู้มาจากปู่ ย่า ตา ยาย ญาติพี่น้อง และความเฉลียวฉลาดของแต่ละคน ภูมิปัญญาเหล่านี้เป็นความรู้ความสามารถที่บรรพบุรุษได้สร้างสรรค์และถ่ายทอดมาให้เรา มีวิธีการหลายอย่างที่ทำให้ความรู้เหล่านี้เกิดประโยชน์แก่สังคมปัจจุบัน จึงควรมีการอนุรักษ์ บำรุงรักษาสิ่งที่ดีงามไว้ มีการฟื้นฟู คือ รื้อฟื้นสิ่งที่ดีงามที่หายไป เลิกไป หรือกำลังจะเลิก ให้กลับมาเป็นประโยชน์ มีการประยุกต์ คือการปรับหรือการผสมผสานความรู้เก่ากับความรู้ใหม่เข้าด้วยกัน ให้เหมาะสมกับสมัยใหม่ มีการสร้างใหม่ คือ การค้นคิดใหม่ที่สัมพันธ์กับความรู้ดั้งเดิม ภูมิปัญญาเป็นความรู้ที่ประกอบไปด้วยคุณธรรม ซึ่งสอดคล้องกับวิถีชีวิตดั้งเดิมด้วย

จากที่กล่าวข้างต้นทำให้เห็นรายละเอียดบางประการของการแสดงแบบชาวบ้านในจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยเฉพาะการรำอุบายนางยุบลที่เคยเป็นภูมิปัญญาทางการแสดงของในราชสำนักวังเจ้าพระยานครที่มีชื่อเสียงโด่งดังเมื่อต้นกรุงรัตนโกสินทร์แล้วยกเลิกคณะหายไปเมื่อเจ้าเมืองนครศรีธรรมราชประกาศยกเลิกวัง ทำให้ภูมิปัญญาต่าง ๆ เริ่มมีปรากฏเป็นรูปแบบการแสดงชุดสั้น ๆ มิได้เป็นรูปแบบการแสดงละครเป็นเรื่องใหญ่ แต่อย่างไรก็ตามปัจจุบันนี้กระแสการอนุรักษ์ศิลปะวัฒนธรรมเริ่มมีปรากฏเด่นชัดขึ้นในเยาวชนคนยุคใหม่ ผู้วิจัยเป็นอาจารย์ผู้สอนนาฏศิลป์ในสถานศึกษาทางศิลปวัฒนธรรมของจังหวัดนครศรีธรรมราช มีเป้าประสงค์จะรวบรวม อนุรักษ์ ฟื้นฟู ลักษณะการรำอุบายนางยุบลทั้งเพลงร้องและท่ารำบางท่า และต้องการประยุกต์เพื่อนำเอาองค์ความรู้ใหม่และความรู้เก่าทางการรำอุบายมาผสมผสานเพื่อความสวยงามลงตัวของการแสดง คาดการณ์เบื้องต้นว่าหากได้รวบรวม ฟื้นฟูการแสดงในครั้งนี้แล้วเสร็จมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชในฐานะของสถานศึกษาทางศิลปวัฒนธรรมจะได้มีข้อมูลเพิ่มเติมสำหรับใช้สืบค้น ซึ่งแสดงเกี่ยวข้องกับการแสดงชาวบ้านที่มาจากวัฒนธรรมของหลวงของละครผู้หญิงเจ้าพระยานครไว้เป็นมรดกสืบทอดสู่เยาวชนยุคใหม่ บทความนี้มุ่งส่งเสริมทำความเข้าใจเกี่ยวกับการแสดงละครผู้หญิงเจ้าพระยานคร แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนารูปแบบการแสดงเพื่อส่งเสริมรูปแบบวัฒนธรรมทางการแสดงของจังหวัดนครศรีธรรมราชให้คงอยู่ จึงได้ทำวิจัยขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยเรื่องการอนุรักษ์และพัฒนารำอุบายนางยุบลของชาวบ้านในจังหวัดนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญดังนี้

1. เพื่อหาแนวทางการอนุรักษ์รูปแบบการรำอุบายนางยุบลของชาวบ้านในจังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อพัฒนาชุดการแสดงรำอุบายนางยุบลของชาวบ้านในจังหวัดนครศรีธรรมราชให้เป็นชุดการแสดงที่สมบูรณ์สวยงามนำออกแสดงได้อย่างเหมาะสมสำหรับเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของคนในจังหวัดนครศรีธรรมราชในอนาคตต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

วิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ใช้รูปแบบเทคนิควิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เทคนิคการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมของการรำดูฉายนางยูลและการพัฒนาการรำดูฉายนางยูลให้เหมาะสมสวยงาม แบ่งระเบียบวิธีเป็น 2 ขั้นตอน คือ การวิจัยขั้นตอนที่ 1 เป็นขั้นตอนการวิจัยเพื่อเพื่อหาแนวทางการอนุรักษ์รูปแบบการรำดูฉายนางยูลเพื่อให้เป็นมรดกทางภูมิปัญญา การวิจัยขั้นตอนที่ 2 เป็นขั้นตอนเพื่อพัฒนาชุดการแสดงรำดูฉายนางยูลของชาวบ้านในจังหวัดนครศรีธรรมราชให้เป็นชุดการแสดงที่สมบูรณ์สวยงามนำออกแสดงได้อย่างเหมาะสมสำหรับเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของคนในจังหวัดนครศรีธรรมราชในโอกาสต่อไป จากนั้นนำผลที่ได้จากการวิจัยทั้ง 2 ขั้นตอน มาประมวลผลวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลตามแนวคิดทฤษฎีที่ได้กล่าวอ้างในบทที่ 2 มาเป็นแนวทางวิเคราะห์ พร้อมทั้งใช้เทคนิคการทดลองโดยการแสดงจริงให้ผู้เชี่ยวชาญ วิชาศิลปะและการเก็บแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เข้าชม (Encode และ Decode)

แบบสอบถามวัดความพึงพอใจ แบ่งเป็น 3 ตอน ตอนที่ 1 สถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม มีเพศ อายุ และสถานศึกษา ตอนที่ 2 ความพึงพอใจต่อการพัฒนาการรำดูฉายนางยูล ประกอบด้วย บท ร้องไพเราะสื่อความหมายได้ถูกต้องกับบทการแสดง การแต่งกายสวยงามถูกต้องตามหลักของการแสดง ท่า รำสวยงามเหมาะสมตามหลักนาฏศิลป์ไทย ชุดการแสดงเห็นถึงการพัฒนาอย่างถูกต้องสวยงาม การพัฒนาชุดการแสดงเหมาะสมสำหรับนำไปใช้ได้ในทุกโอกาส เหมาะสมกับการเป็นชุดการแสดงทางวัฒนธรรม ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ ผู้วิจัยตรวจสอบแบบสอบถามเพื่อความถูกต้องสมบูรณ์ และจัดลำดับของแบบสอบถามนำแบบสอบถามมาหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows ที่มีค่าความเชื่อมั่นไม่น้อยกว่าร้อยละ 95 เพื่อตอบคำถามโดยมีค่าตัวเลขในการแปลความหมาย ค่าเฉลี่ย 5 ระดับ จากน้อยถึงมาก ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจะรายงานด้วยตัวเลขที่เกิดจากการแปรความของโปรแกรมสำเร็จรูปตามลำดับของแบบสอบถาม ผลของการหาร้อยละที่กล่าวจะรายงานผลทั้งเชิงปริมาณ และคุณภาพในลักษณะของการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

แนวทางการอนุรักษ์รำดูฉายนางยูลของชาวบ้านในจังหวัดนครศรีธรรมราช ต้องอนุรักษ์สาระของการแสดง เช่น เพลง ทำรำบางท่า เพราะวิทยากรผู้ให้ความรู้ มีอายุเยอะมากอีกทั้งสุขภาพไม่ดี เป็นที่น่าเสียดายที่ไม่สามารถอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมแบบไว้ได้อย่างสมบูรณ์ การรำดูฉายแบบชาวบ้านนั้นเป็นรำดูฉายแบบตัด คือ มีเพลงดูฉาย และเพลงแม่ศรีอย่างละ 1 บท มีการใช้สำนวนภาษาที่ไพเราะมีความหมายโดยมีรูปแบบ ฉันทลักษณ์ในบทขับร้องมีลักษณะตรงตามรูปแบบคำประพันธ์เพลงดูฉาย และต่อด้วยร้องแม่ศรี อย่างถูกต้องสมบูรณ์ มีเนื้อความที่ยืนยันได้ว่าเป็นบทร้องที่ประพันธ์ในหัวเมืองทางภาคใต้เพราะมีสำนวน หลายคำที่บรรยายลักษณะสิ่งแวดล้อมอย่างชัดเจน เช่น เดินทางมากกลางทุ่งพง ใช้ภาษาสื่อสารเข้าใจกันได้ดีในคนภาคใต้ ว่าเป็นป่าพงไม้ และเก็บดอกมะยง บรจจกตัดเอย ต้นมะยงเป็นพีชประเภทมะปริง มะปราง ซึ่งมีให้เห็นอยู่โดยทั่วไปในภาคใต้ ทำรำมี 17 ท่า ประกอบด้วยท่าดูฉาย ท่าจะไปไหนหนอย ท่าลอยชาย ท่าสำออง ท่าอย่างกราย ท่าลอยชายเที่ยวประพาส ท่าแฉ่งน้อย ท่าแซมช้อยสายสวาท ท่าถือนาง พุทธชาติ ท่าวิลาศไป ท่าแม่ศรี ท่าแม่ศรีกระเถิด ท่าเที่ยวชมพุ่มเมฆ ท่ายังสะสุกุล ท่าเดินทางมากกลางทุ่ง พง ท่าเก็บดอกมะยง และท่าบรจจกตัด สิ่งปรากฏจากท่ารำ มีการใช้นาฏยศัพท์ที่สำคัญของทางนาฏศิลป์ไทย อย่างชัดเจน เช่น การจีบ การตั้งวง การล่อแก้ว และมีท่ารำงามๆ หรือแม่ท่าทางนาฏศิลป์ เช่น ท่าพาลา ท่า จีบยาว มีการใช้ภาษาท่าทางนาฏศิลป์ที่ถูกต้องลงตัว เช่น ท่าบอกกิริยาอาการ เช่น ท่าไป ท่าเก็บดอกมะยง

ท่าบรรจงทัด ดังนั้นแนวทางอนุรักษ์นั้นผู้วิจัยจะเก็บอัตลักษณ์ของเพลงและท่ารำที่รวบรวมได้ไว้เป็นมรดกทางวัฒนธรรม

การพัฒนารำฉุยฉายนางยุบล มุ่งพัฒนาบทร้องใหม่ เป็นรำฉุยฉายแบบเต็ม คือมีบทร้องฉุยฉาย 2 บท และร้องแม่ศรี 2 บท การพัฒนาบทร้องดังกล่าวนี้เหมาะสำหรับการนำไปแสดงเพื่อความความบันเทิงในโอกาสต่างๆ ที่เป็นงานทางวัฒนธรรมได้ดี เพราะมีความสมบูรณ์ทั้งเนื้อความและสื่อสารตรงให้ผู้ชมเข้าใจเนื้อเรื่องได้ง่าย การพัฒนาเครื่องแต่งกายมุ่งพัฒนาตามแบบลักษณะการแต่งกายยืนเครื่องละครรำสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ คือหม้อผ้าหม้อนางแบบสไบสองชาย โดยมีเครื่องแต่งกาย ประกอบด้วย กำไลข้อเท้า ผ้านุ่ง (เป็นผ้ายกเมืองนครที่สั่งทอใหม่) เข็มขัด ผ้าหม้อนาง กรองคอหรือกรอนวมนาง กำไลแขงหรือทองกร จิ้งนาง กระบังหน้า และดอกไม้ทัด(สร้างเลียนแบบดอกมะยมที่มีปรากฏในบทร้อง) การพัฒนาท่ารำมี 10 ท่ารำหลัก 40 ท่ารำย่อย (ตามเนื้อเพลงและการบรรเลงดนตรี) คือ ท่าเตรียม ท่ายืนพัก ท่าออก มี 4 ท่า คือ ท่าผาลา ท่าจีบยาว ท่าบัวชูฝัก และท่าจีบสั้น ท่ารำฉุยฉายช่วงที่ 1 มี 6 ท่า คือ ท่าฉุยฉายเอ๋ย ท่าเดินลอยชาย ท่าชมพรรณไม้ ดารดาช ท่าโน่นพุ่มพุทธรชชาติ ท่าพรราวสะอาดแลวิไล ท่ารำสระโนนบัวหลวง ท่าใคร่บ่าบวงเทพไท ท่ารับครั้งที่ 1 ท่ารำฉุยฉายช่วงที่ 2 มี 8 ท่า คือท่าเรึงระรินเอ๋ย ท่าเดินชมชื่น ท่าหว่างพินพนา ท่าลัดเลาะเที่ยวเสาะหา ท่าเก็บมาลา ท่าหว่างฟุ้งฟง ท่าเด็ดดอกมะยมชมบานแย้ม ท่าแซมทัดหุบบรรจง ท่าดนตรีรับช่วงที่ 2 ท่ารำแม่ศรีช่วงที่ 1 มี 9 ท่า คือท่าแม่ยุบลคนค่อมงาม ท่ารำไฉ่นงราม ท่าติดตามบุษบา ท่ารับปีแม่ศรีช่วงที่ 1 ท่าหนักก็เอาเบาก็สู้ ท่าเชิดชูพระธิดา ท่าไม่เคยเสนอนหน้า ท่าแต่พุดจาประจบประแจง ท่ารับปีแม่ศรีช่วงที่ 2 ท่ารำแม่ศรีช่วงที่ 2 มี 9 ท่า คือ ท่าเสาะแสวงแหล่งมาลี ท่าไปถวายพระเทวี ท่าคงได้ดีมีรางวัล ท่ารับปีแม่ศรีช่วงที่ 2 ครั้งที่ 1 ท่าเหลียวซ้ายซ้ายเลื่องขวา ท่าในอุราระทักพริ้น ท่ารับเร้งจรรจรล ท่าให้หวาดหวั่นพริ้นพนา ท่ารับปีแม่ศรีช่วงที่ 2 ท่าเพลงเร็ว มี 9 ท่า และท่าลา ผลการวัดความพึงพอใจต่อการพัฒนารำฉุยฉายนางยุบลของชาวบ้านในจังหวัดนครศรีธรรมราชผู้ทำแบบสอบถาม 100 คน เพศหญิง 80 คน (ร้อยละ 80.0) เพศชาย 20 คน (ร้อยละ 20.0) เป็นนักศึกษา 92 คน (ร้อยละ 92.0) อาจารย์ 5 คน (ร้อยละ 5.0) และอื่นๆ 3 คน (ร้อยละ 3.0) มีระดับความพึงพอใจต่อการพัฒนาครั้งนี้อยู่ในระดับ มากที่สุด คือ บทร้องไพเราะ สื่อความหมายได้ ถูกต้องกับบทการแสดงมากน้อยเพียงใด (ค่าเฉลี่ย 4.57) การแต่งกายสวยงามถูกต้องตามหลักของการแสดง (ค่าเฉลี่ย 4.53) ชุดการแสดงเห็นถึงการพัฒนาอย่างถูกต้อง (ค่าเฉลี่ย 4.64) และอยู่ในระดับมาก 2 ข้อ คือ การพัฒนาชุดการแสดงเหมาะสำหรับนำไปใช้ได้ในทุกโอกาส (ค่าเฉลี่ย 4.25) และเหมาะสมกับการเป็นชุดการแสดงทางวัฒนธรรม (ค่าเฉลี่ย 4.66) ท่ารำสวยงามเหมาะสมตามหลักนาฏศิลป์ไทย (ค่าเฉลี่ย 4.36) เมื่อพิจารณาตามผลของการวัดความพึงพอใจทำให้เห็นว่าการพัฒนาครั้งนี้เป็นไปตามความต้องการและคาดหวังของเยาวชนในระดับมากที่สุด

อภิปรายผล

รายงานผลการวิจัยเรื่องฉุยฉายนางยุบลของชาวบ้านในจังหวัดนครศรีธรรมราช สามารถตอบผลการวิจัยได้ครบทั้งสองประเด็น กล่าวคือ 1) เพื่อหาแนวทางการอนุรักษ์รูปแบบการรำฉุยฉายนางยุบลของละครชาวบ้านในจังหวัดนครศรีธรรมราช

ประเด็นที่ 1 แนวทางการอนุรักษ์รำฉุยฉายนางยุบลของชาวบ้านในจังหวัดนครศรีธรรมราช อนุรักษ์ตามแนวทฤษฎีคือ อนุรักษ์สาระของการแสดง คือ อนุรักษ์ศิลป์ อนุรักษ์เพลง และอนุรักษ์ท่ารำบางท่า อย่างไรก็ตามการอนุรักษ์ศิลป์นั้น ด้วยวิทยาการผู้ให้ความรู้ มีอายุมากอีกทั้งสุขภาพไม่ดี เป็นที่น่าเสียดายที่ไม่สามารถอนุรักษ์ศิลป์ต้นแบบไว้ได้อย่างสมบูรณ์ เพราะขณะที่จะสรุปผลการวิจัยศิลป์ต้นแบบได้เสียชีวิตไปแล้ว คงต้องรอให้มีน้องๆ กลุ่มผู้สนใจต้องการพลิกฟื้นท่ารำซึ่งจะเป็นศิลป์รุ่นใหม่ต่อไปมาต่ออายุ การ

อนุรักษเพลงนั้นการรำดูฉายนางยูลของชาวบ้านนั้นเป็นรำดูฉายแบบตัด คือ มีเพลงดูฉาย และเพลงแม่ศรีอย่างละ 1 บท มีการใช้สำนวนภาษาที่ไพเราะมีความหมายโดยมีรูปแบบ ฉันทลักษณ์ในบทขับร้องมีลักษณะตรงตามรูปแบบคำประพันธ์เพลงดูฉาย คือบทขับร้องเพลงดูฉาย และต่อด้วยร้องแม่ศรี อย่างถูกต้องสมบูรณ์ มีเนื้อความที่ยืนยันได้ว่าเป็นบทร้องที่ประพันธ์ในหัวเมืองทางภาคใต้เพราะมีสำนวน หลายคำที่บรรยายลักษณะสิ่งแวดล้อมอย่างชัดเจน เช่น เดินทางมากลางทุ่งพง ใช้ภาษาสื่อสารเข้าใจกันได้ดีในคนภาคใต้ว่าเป็นป่าพงไม้ และเก็บดอกมะยง บรรจงทัดเออย ต้นมะยงเป็นพืชประเภทมะปริง มะปราง ซึ่งมีให้เห็นอยู่โดยทั่วไปในภาคใต้ ผู้วิจัยได้นำต้นฉบับเพลงดังกล่าวไปให้อาจารย์ทางดนตรีของวิทยาลัยนาฏศิลป์ นครศรีธรรมราช ไล่ทำนองเพลงอย่างสมบูรณ์เป็นซีดีตามเนื้อร้องเก่า ไว้สำหรับให้นักศึกษาศึกษาต้นแบบ สำหรับการศึกษาต่อไป ทำรำมี 17 ท่า ประกอบด้วย ท่าดูฉาย ท่าจะไปไหนหนอย ท่าลอยชาย ท่าสำออง ท่าอย่างกราย ท่าลอยชายเที่ยวประพาส ท่าแน่นน้อย ท่าแซมช้อยสายสวาท ท่าถือพวงพุทราชาติ ท่าวิลาศไป ท่าแม่ศรี ท่าแม่ศรีกระเกต ท่าเที่ยวชมปทุมเมฆ ท่ายังสะสุกุล ท่าเดินทางมากลางทุ่งพง ท่าเก็บดอกมะยง และท่าบรรจงทัด สิ่งปรากฏจากท่ารำ มีการใช้นาฏยศัพท์ที่สำคัญของทางนาฏศิลป์ไทยอย่างชัดเจน เช่น การจับ การตั้งวง การล่อแก้ว และมีท่ารำงาม ๆ หรือแม่ท่าทางนาฏศิลป์ เช่น ท่ามาลา ท่าจับยาว มีการใช้ภาษา ท่าทางนาฏศิลป์ที่ถูกต้องลงตัว เช่น ท่าบอกกิริยาอาการ เช่น ท่าไป ท่าเก็บดอกมะยง ท่าบรรจงทัด ดังนั้นแนวทางอนุรักษนั้นผู้วิจัยจะเก็บอัตลักษณ์ของเพลงและท่ารำที่รวบรวมได้ไว้เป็นมรดกทางวัฒนธรรม โดยมีปรากฏในรายงานผลฉบับสมบูรณ์ และท่ารำบางท่า เช่น ท่ามาลา ได้นำไปใส่เป็นช่วงแรกของท่ารำดูฉายด้วยการเก็บรวบรวมของเก่าไว้ให้คงอยู่เพื่อไม่ให้เปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์รูปแบบเดิมไว้สำหรับเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของท่ารำ

ผลการวิจัยประเด็นนี้เป็นไปตามทิศทางที่อาจารย์ รุ่งเจริญ. (2557). ได้ทำวิจัยเรื่องการใช้เอกลักษณ์จากศิลปะการแสดงพื้นบ้านเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยว ทางวัฒนธรรม : กรณีศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาหาแนวทางการใช้เอกลักษณ์จากศิลปะการแสดงพื้นบ้านใน จังหวัดสุพรรณบุรี ส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแก่จังหวัดสุพรรณบุรี และเพื่อศึกษาความสนใจต่อศิลปะการแสดงพื้นบ้านกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ที่มีผลกระทบมาจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในปัจจุบัน ผลการวิจัยพบว่า การใช้เอกลักษณ์จากศิลปะการแสดงพื้นบ้าน ในการส่งเสริมกิจกรรมของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม จะช่วยเพิ่มศักยภาพทางการท่องเที่ยวให้แก่การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมประจำจังหวัดสุพรรณบุรีได้ ผลสรุปเป็นไปในทิศทางเดียวกันว่าการแสดงที่เหมาะสมในการนำมาส่งเสริมการท่องเที่ยว คือ “เพลงอีแซว” ที่สามารถนำมาสร้างสรรค์ โดยการจัดการองค์ประกอบการแสดงต่างๆ ให้สามารถเข้ามามีบทบาท ช่วยเพิ่มคุณค่าให้กับการท่องเที่ยว ซึ่งหน่วยงานภาครัฐและเอกชน รวมถึงชุมชนในท้องถิ่นควรเข้ามามีส่วนในการ สนับสนุนกิจกรรมนี้อย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ เพื่อเป็นการสร้างระบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ช่วยกระจาย รายได้สู่ท้องถิ่นเพิ่มขึ้น และช่วยเป็นการอนุรักษ์ศิลปะการแสดงพื้นบ้านอันเป็นภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ ให้แก่คนรุ่นหลัง ด้านการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมในปัจจุบันที่ทำให้ความสนใจของนักท่องเที่ยวเปลี่ยนไป แนวทางในการ จัดการแสดงเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวจึงต้องปรับเปลี่ยน ควรวางบทบาทของศิลปะการแสดงพื้นบ้านใหม่ เพื่อให้เกิด ประสิทธิภาพ การคงอยู่ของการแสดงพื้นบ้านจึงขึ้นอยู่กับ การปรับให้สอดคล้องและตรงความต้องการของผู้ชม แต่ควรระมัดระวังไม่ให้เป็นการทำลายรูปแบบดั้งเดิมของการแสดง

ประเด็นที่ 2 เพื่อพัฒนาชุดการแสดงรำฉุยฉายนางยุบลของชาวบ้านในจังหวัดนครศรีธรรมราช ให้เป็นชุดการแสดงที่สมบูรณ์สวยงามนำออกแสดงได้อย่างเหมาะสมสำหรับเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของคนในจังหวัดนครศรีธรรมราชในโอกาสต่อไป ผลในประเด็นการพัฒนารำฉุยฉายนางยุบล มุ่งพัฒนาให้เป็นชุดการแสดงที่สมบูรณ์สวยงามนำออกแสดงได้อย่างเหมาะสมสำหรับเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของคนในจังหวัดนครศรีธรรมราช จึงได้พัฒนาสาระของการแสดง คือ บทร้องใหม่ เป็นรำฉุยฉายแบบเต็ม คือมีบทร้องฉุยฉอม 2 บท และร้องแม่ศรี 2 บท การพัฒนาบทร้องดังกล่าวนี้เหมาะสำหรับการนำไปแสดงเพื่อความความบันเทิงในโอกาสต่าง ๆ ที่เป็นงานทางวัฒนธรรมได้ดี เพราะมีความสมบูรณ์ทั้งเนื้อความและสื่อสารตรงให้ผู้ชมเข้าใจเนื้อเรื่องได้ง่าย การพัฒนาเครื่องแต่งกายมุ่งพัฒนาตามแบบลักษณะการแต่งกายยืนเครื่องละครรำสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ คือห่มผ้าห่มนางแบบสไบสองชาย โดยมีเครื่องแต่งกาย ประกอบด้วย กำไลข้อเท้า ผ้าถุง (เป็นผ้ายกเมืองนครที่สั่งทอใหม่) เข็มขัด ผ้าห่มนาง กรองคอหรือกรอนวมนาง กำไลแผงหรือทองกร จั๊นง กระบังหน้า และดอกไม้ทัด(สร้างเลียนแบบดอกมะยมที่มีปรากฏในบทร้อง) การพัฒนาท่ารำมี 10 ท่ารำหลัก 40 ท่ารำย่อย (ตามเนื้อเพลงและการบรรเลงดนตรี) คือ ท่าเตรียม ท่ารำฉุยฉายช่วงที่ 1 ท่ารับครั้งที่ 1 ท่าดนตรีรับช่วงที่ 2 ท่ารำแม่ศรีช่วงที่ 1 ท่ารำแม่ศรีช่วงที่ 2 ท่าเพลงเร็ว และท่าลา ผลการวัดความพึงพอใจต่อการพัฒนารำฉุยฉายนางยุบลของชาวบ้านในจังหวัดนครศรีธรรมราช ในประเด็น บทร้องไพเราะ สื่อความหมายได้ถูกต้องกับบทการแสดงมากน้อยเพียงใด การแต่งกายสวยงามถูกต้องตามหลักของการแสดง ชุดการแสดงเห็นถึงการพัฒนาอย่างถูกต้อง การพัฒนาชุดการแสดงเหมาะสำหรับนำไปใช้ได้ในทุกโอกาส และเหมาะสมกับการเป็นชุดการแสดงทางวัฒนธรรม ผลของการวัดความพึงพอใจทำให้เห็นว่าการพัฒนาครั้งนี้เป็นไปตามความต้องการและคาดหวังของเยาวชนในระดับมากที่สุด

ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยที่ วลัยภัทร จิยงศ์วัต พรพรรณ ประจักษ์เนตร (2559) ได้ทำวิจัยเรื่องกระบวนการเปลี่ยนแปลงสื่อพื้นบ้านการฟ้อนเล็บฟ้อนเทียน เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางองค์ประกอบของสื่อ พื้นบ้านการฟ้อนเล็บฟ้อนเทียน เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงบทบาทของสื่อพื้นบ้านการฟ้อนเล็บฟ้อน เทียน และเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของสื่อพื้นบ้านการฟ้อนเล็บฟ้อนเทียน ผลการวิจัย พบว่า จากการอภิปรายผลสามารถสรุปได้ดังนี้ การเปลี่ยนแปลงทางองค์ประกอบของ สื่อพื้นบ้านการฟ้อนเล็บฟ้อนเทียน พบว่า การเปลี่ยนแปลงทางองค์ประกอบด้านกระบวนการทำ ความนิยม ของผู้ชมเปลี่ยนไปเพราะรูปแบบวิถีชีวิตที่ต้องทำทุกอย่างด้วยความรวดเร็วมีเวลาเป็นตัวกำหนด ทำให้ไม่สามารถฟ้อนรำได้ครบทั้งหมดได้ ต้องปรับการแสดงโดยเลือกบางท่ามาใช้เพื่อให้ทันกับเวลาที่กำหนด มีความเปลี่ยนแปลงทางองค์ประกอบด้านเครื่องแต่งกาย มีการใช้ทั้งแบบดั้งเดิมและแบบประยุกต์ การ เปลี่ยนแปลงจะไปตามการกำหนดหัว การเปลี่ยนแปลงทางองค์ประกอบด้านเครื่องประดับ โดยหลักแล้ว จะใช้ดอกไม้ธูป แต่ถ้าไม่ใช่ธูปจะใช้ดอกไม้ปลอมหรือดอกไม้ชนิดอื่นๆ มาแทนการเปลี่ยนแปลงทาง องค์ประกอบด้านอุปกรณ์การแสดง สำหรับเทียนการปรับเปลี่ยนของเทียนนั้นเนื่องจากสถานที่บางแห่งไม่สามารถจุดเทียนได้จึงต้องใช้วัสดุที่คล้ายกันในรูปแบบไฟฉายแทน การเปลี่ยนแปลงทางองค์ประกอบด้านดนตรี ในอดีตจะเป็นการแห่สด คือการเล่นดนตรีสดประกอบการฟ้อน ซึ่งปัจจุบันจะใช้แผ่นซีดีแทน เนื่องจากหาคนที่มีความชำนาญทางด้านดนตรียากขึ้น และเริ่มมีการปรับเปลี่ยนของดนตรีโดยการใส่ เนื้อหาเพลงลงไป การเปลี่ยนแปลงทางองค์ประกอบด้านการแปรขบวน สามารถปรับเปลี่ยนได้อยู่ตลอด ขึ้นอยู่กับรูปแบบของสถานที่ การออกแบบสร้างสรรค์ไม่มีรูปแบบตายตัว การเปลี่ยนแปลงบทบาทของสื่อ พื้นบ้านการฟ้อนเล็บฟ้อนเทียนพบว่าบทบาทด้านการให้ความบันเทิงมีมากกว่าในอดีต สำหรับบทบาทด้าน การชี้แนวทางการปฏิบัติตน บ่งชี้การกระทำต่างๆ คือ ความเชื่อของชาวล้านนาในเรื่องของการก่อกุศลด้วย การฟ้อนรำลดน้อยลงจากอดีตเนื่องจากวิถีชีวิต สังคม ค่านิยม พฤติกรรม การเสพสื่อที่เปลี่ยนไปจากเดิม ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของสื่อพื้นบ้านการฟ้อนเล็บฟ้อนเทียนสามารถ

แบ่งปัจจัยออกมาเป็น 3 ปัจจัยด้วยกัน ได้แก่ สังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมือง และการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี ดังนั้นการพัฒนาารูปแบบการแสดงรำฉุยฉายนางยกุลของชาวบ้านทั้งเพลงร้อง ดนตรี เครื่องแต่งกาย และท่ารำ จึงเป็นเหตุเป็นผลที่สมควรทำให้กลุ่มตัวอย่างในผู้ชมแสดงความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ดังที่ได้เสนอแล้วข้างต้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ในการทำวิจัยในครั้งนี้มีข้อจำกัดหลายประการ อาทิ

1. ปัญหาการตรวจเก็บข้อมูลเชิงประจักษ์ รำฉุยฉายนางยกุลของชาวบ้านในจังหวัดนครศรีธรรมราช ภูมิภาคนี้พบชาวบ้านทางการแสดงและ เป็นการรำเฉพาะอย่างที่มีปรากฏเฉพาะคน และมีคนรำได้เพียงแค่ท่านเดียว ปัญหาของผู้วิจัยคือเก็บข้อมูลจากงานวิทยากรเสียชีวิตก่อนที่จะมีการประเมิน ดังนั้นแนวทางการอนุรักษ์ที่จะต้องอนุรักษ์ศิลปิน จึงเป็นปัญหาที่ไม่สามารถจะอนุรักษ์ไว้ได้

ดังนั้น ปัญหาในการวิจัยครั้งต่อไป ควรตรวจสอบวัฒนธรรมชุมชนอย่างละเอียด และเจาะลึกถึงวัฒนธรรมทุกสาขาในชุมชนอย่างหลากหลาย และต้องเตรียมเก็บข้อมูลอย่างเร่งด่วนเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริง มีการประเมินผล วิเคราะห์และตรวจสอบได้อย่างสมบูรณ์แบบ

2. ปัญหาเรื่องการรวบรวมข้อมูลชุมชน ผู้วิจัยได้ตรวจเก็บข้อมูลทั้งที่เป็นเชิงเอกสาร เชิงประจักษ์ เฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องละครผู้หญิงเจ้าพระยานคร ปัจจุบันนี้ข้อมูลปฐมภูมิเรื่องดังกล่าวไม่มีปรากฏในจังหวัดนครศรีธรรมราช ถ้ามีก็เป็นการศึกษาอ้างอิงมาจากเรื่องอื่นๆ เช่น หนังสือสารานุกรมที่เล่าประสบการณ์ของสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ มีเกร็ดข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์คราที่พระพุทธรูปเจ้าหลวงเสด็จประพาสหัวเมืองปักษ์ใต้ มีข้อมูลเกี่ยวกับการได้ชมละครผู้หญิงเจ้าพระยานครอยู่ด้วย

ดังนั้น คงถึงเวลาแล้วที่แหล่งวัฒนธรรมชุมชน ต่างๆ ต้องเพิ่มบุคลากรทางการเฝ้าระวังวัฒนธรรม เปิดแหล่งศึกษาค้นคว้า แหล่งเรียนรู้วัฒนธรรม ไม่ควรปล่อยให้ศิลปินนักวัฒนธรรมชุมชน ต้องดูแลตัวเอง เพราะภูมิภาคนี้พบประชาชนควรได้รับการดูแลเฉพาะอย่างยิ่งวัฒนธรรมจังหวัดควรให้การส่งเสริมและเก็บรวบรวม ยกย่องประเด็นงานวัฒนธรรมทางการแสดงขึ้นบ้าง อาจจะเป็นอีกแรงที่ส่งเสริมผลักดันให้วัฒนธรรมภูมิภาคนี้พบประชาชนอาจจะได้เกิดขึ้นมีหลักฐานปฐมภูมิเชิงประจักษ์มากขึ้น เพราะในปัจจุบันนี้วัฒนธรรมการแสดงหลายอย่างที่หายไปจากจังหวัด เช่น เพลงตัก เพลงเรือ และมีแนวโน้มว่าอาจจะมีอีกหลายอย่างกำลังจะหมดไปด้วยเช่นเดียวกัน

3. องค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งเป็นหน่วยงานสำคัญของชุมชนที่คอยดูแลวัฒนธรรมในชุมชนควรมีบทบาทในการรวบรวมองค์ความรู้ในชุมชนให้มากกว่าเดิม เช่น รวบรวมแหล่งความรู้ทางวัฒนธรรม ตรวจสอบขีดความสามารถของคนในตำบลต่าง ๆ และรวบรวมเป็นแหล่งข้อมูลพื้นฐาน สร้างห้องสมุดทางวัฒนธรรมชุมชน ที่สามารถสืบค้นได้อย่างรวดเร็วสมบูรณ์แบบ

ดังนั้น หน่วยงานองค์การบริหารส่วนตำบล ควรมีตำแหน่งงานที่มีความสำคัญต่อการรวบรวม โดยเปิดอัตรากำลังสำหรับผู้เชี่ยวชาญ มีความชำนาญการ มีมุมมองที่จะอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม และควรแต่งตั้งที่ปรึกษาจากนักวิชาการทางวัฒนธรรมเข้าดูแลอย่างใกล้ชิด และโดยเร่งด่วน

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ที่สนับสนุนงบประมาณให้ทุนอุดหนุนในการทำวิจัยในครั้งนี้

References

- Fine Arts Department. (2008). Information record : Variety Series Dance Dance Series Vol. 3. Bangkok : Amarin Printing and Publishing Public Company Limited. (in Thai)
- Khownthong, J. (2016). Research Report on Women's Chao Phraya Theater. Nakhon Si Thammarat : Dramatic arts and acting. (in Thai)
- Soontranon, C. (2011). Glossary of dance instruction. Bangkok: Rajamangala Institute of Technology Thanyaburi. (in Thai).
- Changsan, T. (2009). Glossary of elegantly. Nakhon Si Thammarat : Rajabhat University Nakhon Si Thammarat. (in Thai).
- Kitdee, P. (2016). Interview, March: 15. (in Thai).
- Jeeyoungsuwat, W. and Prajakneat, P. (2016). The process of changing folk media. Discovered on October 15, 2017, from <http://www.gscm.nida.ac.th/publication/Proceeding/2559/12.pdf>.
- Waiwat, S. (1996). Women's Theater of Chao Phraya Nakhon Si Thammarat. Searched January 2017, 15 from <http://www.thaithesis.org/detail.php?id=1082539000948>.
- Encyclopedia of Thai Youth Edition. (2011). Folk wisdom, Searched October 15, 2560, from <https://web.ku.ac.th/schoolnet/snet6/envi5/panya/panyan.htm>
- Nimnetipan, S. (2000). Thai Drama. Bangkok: Thai Wattana Panich Printing Company Ltd. (in Thai)
- Rungjarean, A. (2014). The use of identity from folk art to promote cultural tourism: A Case Study of Suphan Buri Province. Discovered on October 15, 2017, from <file:///C:/Users/ComCare/Downloads/30524-69886-1-PB.pdf>

ผู้เขียน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีรวัฒน์ ช่างสาน

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

1 หมู่ที่ 4 ตำบลท่าจั่ว อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80280

e-mail: teerawat_cha@nstru.ac.th